

**WYMAGANIA EDUKACYJNE Z WIEDZY O SPOŁECZEŃSTWIE
W GIMNAZJUM Z ODDZIAŁAMI DWUJĘZYCZNYMI NR 19 IM. BOLESŁAWA PRUSA
W WARSZAWIE**

W części pierwszej wymienione są wymagania zgodnie z układem treści podręcznika, część druga szereguje wymagania zgodnie z podstawą programową.

Na zajęciach wiedzy o społeczeństwie uczniowie korzystają z podręczników Wyd. Nowa Era :
Iwona Janicka, Aleksandra Kucia, Tomasz Maćkowski: „Dziś i jutro. Wiedza o społeczeństwie – podręcznik z ćwiczeniami dla gimnazjum. Część 1”,
Iwona Janicka, Aleksandra Kucia, Tomasz Maćkowski: „Dziś i jutro. Wiedza o społeczeństwie – podręcznik z ćwiczeniami dla gimnazjum. Część 2”.

CZĘŚĆ I

Zakładane osiągnięcia uczniów obejmują wiadomości, które uczeń powinien posiadać i umiejętności, jakimi powinien się wykazać po zakończeniu nauki w gimnazjum.

Klasa II

Rozdział I. Ja i moje otoczenie

Uczeń potrafi:

- wymienić elementy tożsamości,
- wyjaśnić terminy: *samoocena, styl życia, autorytet*,
- wymienić czynniki kształtujące styl życia,
- wskazać współczesne autorytety,
- omówić relacje między człowiekiem a społeczeństwem,
- wymienić różne metody porozumiewania się ludzi,
- prowadzić rozmowę w sposób kulturalny,
- występować publicznie, np. brać udział w dyskusji, debacie,
- wymienić kilka sposobów rozwiązywania konfliktów,
- prowadzić negocjacje,
- określić, dlaczego ludzie tworzą grupy społeczne,
- przedstawić podział grup społecznych,
- podać, do jakich grup społecznych należy,
- określić wzorce postępowania w różnych grupach społecznych,
- omówić podstawowe funkcje rodziny,
- przedstawić strukturę szkoły,
- przedstawić postać patrona szkoły,
- omówić prawa i obowiązki ucznia,
- podać sposoby uczestniczenia w życiu szkoły,
- wyjaśnić, jakie są podstawowe zasady i normy życia społecznego,
- wymienić czynniki, które wpływają na powstawanie pozytywnych więzi w społeczeństwie,
- wskazać granice tolerancji oraz sposoby reagowania na przejawy nietolerancji,
- wyjaśnić terminy: *socjalizacja, rola społeczna*.

Rozdział II. Naród i społeczeństwo

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić terminy: *społeczność lokalna, mała ojczyzna, ojczyzna, naród, patriotyzm, społeczeństwo*,
- wskazać więzi łączące mieszkańców danej społeczności lokalnej,

- omówić problemy występujące w społecznościach lokalnych,
- przedstawić symbole narodowe i okazywać im szacunek,
- wymienić mniejszości narodowe i etniczne występujące w Polsce oraz przysługujące im prawa,
- wskazać więzi łączące Polonię z państwem i narodem polskim,
- scharakteryzować współczesne formy patriotyzmu,
- wskazać różnice pomiędzy patriotyzmem a nacjonalizmem, szowinizmem i kosmopolityzmem,
- wyjaśnić znaczenie stereotypu w odniesieniu do ras ludzkich, narodów, grup etnicznych,
- wymienić zalety uczestnictwa w tworzeniu kultury narodowej,
- przedstawić podział polskiego społeczeństwa na klasy,
- scharakteryzować problemy społeczne występujące w Polsce, np. rozwarstwienie społeczne.

Rozdział III. Państwo

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić terminy: *monarchia, republika, autorytaryzm, totalitaryzm, demokracja, korupcja, biurokratyzacja, centralizacja*,
- podać definicję państwa i jego funkcje,
- odróżnić obywatelstwo od narodowości,
- wymienić sposoby nabywania obywatelstwa,
- omówić różne rodzaje ustrojów politycznych,
- wymienić przykłady państw będących monarchiami i republikami,
- scharakteryzować współczesne ustroje totalitarne,
- rozpoznawać podstawowe zasady i wartości ustroju demokratycznego,
- omówić rodzaje demokracji,
- opisać różne tradycje demokratyczne,
- wskazać zalety i wady demokracji w odniesieniu do życia codziennego,
- określić miejsce jednostki w systemie demokratycznym,
- omówić patologie w funkcjonowaniu państwa demokratycznego,
- wyjaśnić, na czym polega i w czym przejawia się postawa obywatelska,
- wskazać formy udziału obywateli w życiu publicznym (w tym formy protestu),
- przedstawić sylwetki wybitnych Polaków,
- przedstawić podział organizacji pozarządowych,
- wskazać znaczenie i funkcje tych organizacji.

Rozdział IV Mój udział w życiu gospodarczym

- wyjaśnić terminy: *gospodarka, ekonomia, popyt, podaż, gwarancja, reklamacja*,
- przedstawić historię pieniądza,
- omówić funkcje i znaczenie pieniądza,
- wymienić najważniejsze działy gospodarki,
- omówić różnice między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową,
- ułożyć budżet gospodarstwa domowego oraz podać jego strukturę,
- wymienić prawa przysługujące konsumentom,
- wskazać instytucje zajmujące się ochroną praw konsumentów,
- wyjaśnić, dlaczego istnieją podatki,
- wymienić podstawowe rodzaje podatków,
- opisać pojęcie, źródła i strukturę budżetu państwa,
- omówić zadania banku centralnego i banków komercyjnych,
- scharakteryzować funkcjonowanie giełdy papierów wartościowych,
- wyjaśnić terminy: *waluta, dochód narodowy, hossa, bessy, wzrost gospodarczy, recesja, inflacja, PKB*,
- przedstawić sposoby obliczania PKB,
- wskazać skutki kryzysu i ożywienia gospodarczego.

W nauczaniu dwujęzycznym nie używa się języka angielskiego do omawiania zagadnień związanych

z tematyką społeczną, ekonomiczną i polityczną Polski

Klasa III

Rozdział I. System polityczny państwa polskiego

Uczeń potrafi:

- wskazać, jaka jest rola konstytucji w państwie demokratycznym,
- omówić prawa i obowiązki obywatela,
- wymienić najważniejsze zasady Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
- scharakteryzować podstawowe kompetencje władzy ustawodawczej i wykonawczej,
- wskazać różnice pomiędzy ordynacją wyborczą do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej,
- podać uprawnienia parlamentu oraz sposób jego funkcjonowania,
- wyjaśnić procedury uchwalania ustaw w Polsce,
- omówić funkcje i uprawnienia prezydenta,
- opisać procedury powoływania i odwoływania rządu oraz jego najważniejsze zadania,
- wyjaśnić terminy: *prawo, immunitet*,
- przedstawić strukturę sądownictwa w Polsce,
- omówić różnice pomiędzy procesem sądowym karnym a cywilnym,
- przedstawić podział administracji i wymienić jej zadania,
- omówić właściwe relacje pomiędzy urzędnikami i obywatelami,
- uzasadnić, dlaczego należy brać udział w wyborach,
- scharakteryzować zasady demokratycznych wyborów,
- wyjaśnić pojęcia: ordynacja wyborcza, prawica, lewica, centrum, opinia publiczna,
- omówić rolę partii politycznych we współczesnym świecie oraz różnice w ich programach,
- scharakteryzować polską scenę polityczną,
- pisać funkcje środków masowego przekazu,
- przedstawić znaczenie opinii publicznej i mediów, a także ich wpływ na działalność władz,
- samodzielnie korzystać z informacji przekazywanych przez różne media (prasę, radio, telewizję, internet),
- wyjaśnić termin *społeczeństwo informacyjne*,
- dokonywać oceny komunikatów medialnych,
- omówić granice wolności słowa i zagrożenia związane z mediami.
- scharakteryzować metody stosowane w reklamie.
- wskazać źródła informacji i sposoby ich zdobywania,
- odróżniać opinie i poglądy od faktów,

Rozdział II. Samorządna Rzeczpospolita

Uczeń potrafi:

- wyjaśnić istotę i znaczenie samorządu terytorialnego,
- wymienić zadania własne i zlecone samorządu gminnego,
- wyjaśnić terminy: *decentralizacja, zasada pomocniczości*,
- omówić wybór, strukturę i uprawnienia władz gminy i powiatu,
- przedstawić możliwości wpływania obywateli na życie gminy,
- opisać cechy dobrego radnego,
- podać rodzaje gmin i powiatów,
- wypełnić podstawowe druki urzędowe,
- scharakteryzować samorząd wojewódzki (struktura, uprawnienia),
- opisać korzyści wynikające z możliwości załatwiania spraw urzędowych przez internet.

Rozdział III. Polska i świat

Uczeń potrafi:

- przedstawić główne kierunki polskiej polityki zagranicznej i współpracy międzynarodowej,

- omówić genezę i etapy integracji europejskiej,
- przedstawić korzyści wynikające z przynależności Polski do Unii Europejskiej,
- opisać działalność organizacji międzynarodowych i rolę, jaką odgrywa w nich Polska,
- przedstawić główne organy, cele i zasady działania ONZ, zwłaszcza UNESCO jako wyspecjalizowanej organizacji do spraw edukacji, kultury i nauki,
- scharakteryzować źródła konfliktów międzynarodowych i sposoby walki z terroryzmem,
- omówić problemy współczesnego świata oraz podział na kraje bogate i biedne.

Rozdział IV. Moja przyszłość zawodowa

Uczeń potrafi:

- wymienić rodzaje szkół w Polsce i możliwości dalszego kształcenia,
- podać umiejętności niezbędne do wykonywania konkretnych zawodów,
- wskazać przyczyny mobilności zawodowej,
- omówić rolę kształcenia ustawicznego w życiu człowieka,
- scharakteryzować lokalny rynek pracy oraz możliwości pracy za granicą,
- zrozumieć przyczyny i skutki bezrobocia,
- podać formy opieki państwa nad bezrobotnymi
- omówić procedury ubiegania się o pracę,
- napisać list motywacyjny i CV,
- przedstawić prawa przysługujące pracownikom oraz wymienić organizacje broniące tych praw,
- wymienić rodzaje spółek,
- podać procedury niezbędne do założenia własnej firmy,
- wymienić normy etyczne obowiązujące pracodawcę i pracownika,
- wskazać przykłady nieetycznych działań rynkowych, takie jak „szara strefa”, praca „na czarno”, korupcja,

W nauczaniu dwujęzycznym nie używa się języka angielskiego do omawiania zagadnień związanych z tematyką społeczną, ekonomiczną i polityczną Polski

CZĘŚĆ II

Zakładane osiągnięcia uczniów według zapisów podstawy programowej obejmują wiadomości, które uczeń powinien posiadać i umiejętności, jakimi powinien się wykazać po zakończeniu nauki w gimnazjum.

Klasa II

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.

Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat życia publicznego; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy.

II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.

Uczeń rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań.

III. Współdziałanie w sprawach publicznych.

Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje z nich.

IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.

Uczeń rozumie demokratyczne zasady i procedury i stosuje je w życiu szkoły oraz innych społeczności; rozpoznaje przypadki łamania norm demokratycznych i ocenia ich konsekwencje; wyjaśnia znaczenie indywidualnej i zbiorowej aktywności obywateli.

V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń opisuje sposób działania władz publicznych i innych instytucji; wykorzystuje swoją wiedzę o zasadach demokracji i ustroju Polski do rozumienia i oceny wydarzeń życia publicznego.

VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.

Uczeń rozumie procesy gospodarcze oraz zasady racjonalnego gospodarowania w życiu codziennym; analizuje możliwości dalszej nauki i kariery zawodowej.

TREŚCI NAUCZANIA

1. Podstawowe umiejętności życia w grupie. Uczeń:

- 1) omawia i stosuje zasady komunikowania się i współpracy w grupie (np. bierze udział w dyskusji, zebraniu, wspólnym działaniu);*
- 2) wymienia i stosuje podstawowe sposoby podejmowania wspólnych decyzji;*
- 3) przedstawia i stosuje podstawowe sposoby rozwiązywania konfliktów w grupie i między grupami;*
- 4) wyjaśnia na przykładach, jak można zachować dystans wobec nieaprobowanych przez siebie zachowań grupy lub jak im się przeciwstawić.*

2. Życie społeczne. Uczeń:

- 1) podaje przykłady zbiorowości, grup, społeczności i wspólnot; charakteryzuje rodzinę i grupę rówieśniczą jako małe grupy;*
- 2) wyjaśnia na przykładach znaczenie podstawowych norm współżycia między ludźmi, w tym wzajemności, odpowiedzialności i zaufania;*
- 3) charakteryzuje życie szkolnej społeczności, w tym rolę samorządu uczniowskiego; wyjaśnia, na czym polega przestrzeganie praw ucznia;*
- 4) rozpoznaje role społeczne, w których występuje oraz związane z nimi oczekiwania;*
- 5) wyjaśnia, jak tworzą się podziały w grupie i w społeczeństwie (np. na „swoich” i „obcych”) i podaje możliwe sposoby przeciwstawiania się przejawom nietolerancji.*

3. Współczesne społeczeństwo polskie. Uczeń:

- 1) charakteryzuje – odwołując się do przykładów – wybrane warstwy społeczne, grupy zawodowe i style życia;*
- 2) omawia problemy i perspektywy życiowe młodych Polaków (na podstawie samodzielnie zebranych informacji);*
- 3) przedstawia wybrany problem społeczny ważny dla młodych mieszkańców swojej miejscowości i rozważa jego możliwe rozwiązania.*

4. Być obywatelem. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, jak człowiek staje się obywatelem w sensie formalnym (prawo ziemi, prawo krwi, nadanie obywatelstwa);*
- 2) podaje przykłady uprawnień i obowiązków wynikających z posiadania polskiego obywatelstwa;*
- 3) przedstawia cechy dobrego obywatela; odwołując się do historycznych i współczesnych postaci, wykazuje znaczenie postaw i cnót obywatelskich.*

5. Udział obywateli w życiu publicznym. Uczeń:

- 1) przedstawia główne podmioty życia publicznego (obywatele, zrzeszenia obywatelskie, media, politycy i partie, władza, instytucje publiczne, biznes, itp.) i pokazuje, jak współdziałają i konkurują one ze sobą w życiu publicznym;*
- 2) uzasadnia potrzebę przestrzegania zasad etycznych w życiu publicznym i podaje przykłady skutków ich łamania;*
- 3) przedstawia przykłady działania organizacji pozarządowych i społecznych (od lokalnych stowarzyszeń do związków zawodowych i partii politycznych) i uzasadnia ich znaczenie dla obywateli;*
- 4) wyjaśnia, podając przykłady, jak obywatele mogą wpływać na decyzje władz na poziomie lokalnym, krajowym, europejskim i światowym;*
- 5) opracowuje – indywidualnie lub w zespole – projekt uczniowski dotyczący rozwiązania jednego z problemów społeczności szkolnej lub lokalnej i w miarę możliwości go realizuje (np. jako wolontariusz).*

7. Naród i mniejszości narodowe. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, co dla niego oznacza być Polakiem (lub członkiem innej wspólnoty narodowej) i czym obywatelstwo różni się od narodowości;
- 2) wyjaśnia, uwzględniając wielonarodowe tradycje Polski, jaki wpływ na kształtowanie narodu mają wspólne dzieje, kultura, język i tradycja;
- 3) wymienia mniejszości narodowe i etniczne oraz grupy migrantów (w tym uchodźców) żyjące obecnie w Polsce i przedstawia przysługujące im prawa; na podstawie samodzielnie zebranych materiałów charakteryzuje jedną z tych grup (jej historię, kulturę, obecną sytuację);
- 4) wyjaśnia, co to jest Polonia i w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną.

9. Patriotyzm dzisiaj. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, co łączy człowieka z wielką i małą ojczyzną, i omawia te więzi na własnym przykładzie;
- 2) uzasadnia, że można równocześnie być Polakiem, Europejczykiem i członkiem społeczności światowej;
- 3) wyjaśnia, odwołując się do wybranych przykładów, czym według niego jest patriotyzm; porównuje tę postawę z nacjonalizmem, szowinizmem i kosmopolityzmem;
- 4) wykazuje, odwołując się do Holokaustu oraz innych zbrodni przeciw ludzkości, do jakich konsekwencji prowadzić może skrajny nacjonalizm;
- 5) rozważa, odwołując się do historycznych i współczesnych przykładów, w jaki sposób stereotypy i uprzedzenia utrudniają dziś relacje między narodami.

10. Państwo i władza demokratyczna. Uczeń:

- 1) wymienia podstawowe cechy i funkcje państwa; wyjaśnia, czym jest władza państwowa;
- 2) wskazuje różnice w sytuacji obywatela w ustroju demokratycznym, autorytarnym i totalitarnym;
- 3) wyjaśnia zasady: większości, pluralizmu i poszanowania praw mniejszości w państwie demokratycznym;
- 4) wskazuje najważniejsze tradycje demokracji (antyczna, europejska, amerykańska, polska);
- 5) porównuje demokrację bezpośrednią z przedstawicielską oraz większościową z konstytucyjną (liberalną);
- 6) wyjaśnia, czym są prawa człowieka i uzasadnia ich znaczenie we współczesnej demokracji;
- 7) rozważa i ilustruje przykładami zalety i słabości demokracji.

25. Gospodarka rynkowa. Uczeń:

- 1) przedstawia podmioty gospodarcze (gospodarstwa domowe, przedsiębiorstwa, państwo) i związki między nimi;
- 2) podaje przykłady racjonalnego i nieracjonalnego gospodarowania; stosuje zasady racjonalnego gospodarowania w odniesieniu do własnych zasobów (np. czasu, pieniędzy);
- 3) charakteryzuje gospodarkę rynkową (prywatna własność, swoboda gospodarowania, konkurencja, dążenie do zysku, przedsiębiorczość);
- 4) wyjaśnia działanie prawa podaży i popytu oraz ceny jako regulatora rynku; analizuje rynek wybranego produktu i wybranej usługi.

26. Gospodarstwo domowe. Uczeń:

- 1) wyjaśnia na przykładach, jak funkcjonuje gospodarstwo domowe;
- 2) wymienia główne dochody i wydatki gospodarstwa domowego; układa jego budżet;
- 3) przygotowuje budżet konkretnego przedsięwzięcia z życia ucznia, klasy, szkoły; rozważa wydatki i źródła ich finansowania;
- 4) wyjaśnia, jakie prawa mają konsumenci i jak mogą ich dochodzić.

27. Pieniądz i banki. Uczeń:

- 1) rzedstawia na przykladach funkcje i formy pieniadza w gospodarce rynkowej;
- 2) wyjasnia, czym zajmują się: bank centralny, banki komercyjne, giełda papierów wartościowych;
- 3) wyszukuje i zestawia ze sobą oferty różnych banków (konta, lokaty, kredyty, fundusze inwestycyjne); wyjasnia, na czym polega oszczędzanie i inwestowanie.

28. Gospodarka w skali państwa. Uczeń:

- 1) wyjasnia terminy: produkt krajowy brutto, wzrost gospodarczy, inflacja, recesja; interpretuje dane statystyczne na ten temat;
- 2) wymienia najważniejsze dochody i wydatki państwa; wyjasnia, co to jest budżet państwa;
- 3) przedstawia główne rodzaje podatków w Polsce (PIT, VAT, CIT) i oblicza wysokość podatku PIT na podstawie konkretnych danych.

W nauczaniu dwujęzycznym nie używa się języka angielskiego do omawiania zagadnień związanych z tematyką społeczną, ekonomiczną i polityczną Polski

Klasa III

I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.

Uczeń znajduje i wykorzystuje informacje na temat życia publicznego; wyraża własne zdanie w wybranych sprawach publicznych i uzasadnia je; jest otwarty na odmienne poglądy.

II. Rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów.

Uczeń rozpoznaje problemy najbliższego otoczenia i szuka ich rozwiązań.

III. Współdziałanie w sprawach publicznych.

Uczeń współpracuje z innymi – planuje, dzieli się zadaniami i wywiązuje z nich.

IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.

Uczeń rozumie demokratyczne zasady i procedury i stosuje je w życiu szkoły oraz innych społeczności; rozpoznaje przypadki łamania norm demokratycznych i ocenia ich konsekwencje; wyjasnia znaczenie indywidualnej i zbiorowej aktywności obywateli.

V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.

Uczeń opisuje sposób działania władz publicznych i innych instytucji; wykorzystuje swoją wiedzę o zasadach demokracji i ustroju Polski do rozumienia i oceny wydarzeń życia publicznego.

VI. Rozumienie zasad gospodarki rynkowej.

Uczeń rozumie procesy gospodarcze oraz zasady racjonalnego gospodarowania w życiu codziennym; analizuje możliwości dalszej nauki i kariery zawodowej.

TREŚCI NAUCZANIA

6. Środki masowego przekazu. Uczeń:

- 1) omawia funkcje i wyjasnia znaczenie środków masowego przekazu w życiu obywateli;
- 2) charakteryzuje prasę, telewizję, radio, Internet jako środki masowej komunikacji i omawia wybrany tytuł, stację czy portal ze względu na specyfikę przekazu i odbiorców;
- 3) wyszukuje w mediach wiadomości na wskazany temat; wskazuje różnice między przekazami i odróżnia informacje od komentarzy; krytycznie analizuje przekaz reklamowy;
- 4) uzasadnia, posługując się przykładami, znaczenie opinii publicznej we współczesnym świecie; odczytuje i interpretuje wyniki wybranego sondażu opinii publicznej.

8. Wyborcy i wybory. Uczeń:

- 1) przedstawia argumenty przemawiające za udziałem w wyborach lokalnych, krajowych i europejskich;
- 2) wymienia zasady demokratycznych wyborów i stosuje je w głosowaniu w szkole;
- 3) wskazuje, czym powinien kierować się obywatel, podejmując decyzje wyborcze;
- 4) krytycznie analizuje ulotki, hasła i spoty wyborcze.

11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, co to znaczy, że konstytucja jest najwyższym aktem prawnym w Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) omawia najważniejsze zasady ustroju Polski (suwerenność narodu, podział władzy, rządu prawa, pluralizm);
- 3) korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej omawia podstawowe prawa i wolności w niej zawarte;
- 4) wyszukuje w środkach masowego przekazu i analizuje przykład patologii życia publicznego w Polsce.

12. System wyborczy i partyjny. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, jak przeprowadzane są w Polsce wybory prezydenckie i parlamentarne;
- 2) wskazuje, odwołując się do wybranych przykładów, różnice między systemem dwupartyjnym a systemem wielopartyjnym;
- 3) wymienia partie polityczne obecne w Sejmie; wskazuje te, które należą do koalicji rządzącej, i te, które pozostają w opozycji.

13. Władza ustawodawcza w Polsce. Uczeń:

- 1) przedstawia zadania i zasady funkcjonowania polskiego parlamentu, w tym sposób tworzenia ustaw;
- 2) sporządza, na podstawie obserwacji wybranych obrad parlamentu, notatkę prasową o przebiegu tych obrad i przygotowuje krótkie wystąpienie sejmowe w wybranej sprawie.

14. Władza wykonawcza. Uczeń:

- 1) wskazuje najważniejsze zadania prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej i wyszukuje w środkach masowego przekazu informacje o działaniach urzędującego prezydenta;
- 2) wyjaśnia, jak powoływany jest i czym zajmuje się rząd polski; podaje nazwisko premiera, wyszukuje nazwiska ministrów i zadania wybranych ministerstw;
- 3) wymienia zadania administracji rządowej i podaje przykłady jej działań;
- 4) wyjaśnia, co to jest służba cywilna i jakimi zasadami powinien się kierować urzędnik państwowy.

15. Władza sądownicza. Uczeń:

- 1) przedstawia organy władzy sądowniczej, zasady, wedle których działają sądy (niezawistość, dwuinstancyjność) i przykłady spraw, którymi się zajmują;
- 2) wyjaśnia, czym zajmuje się Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu.

16. Samorządy i ich znaczenie. Uczeń:

- 1) uzasadnia potrzebę samorządności w państwie demokratycznym i podaje przykłady działania samorządów zawodowych i samorządów mieszkańców;
- 2) wyjaśnia, na czym polegają zasady decentralizacji i pomocniczości; odnosi je do przykładów z życia własnego regionu i miejscowości.

17. Gmina jako wspólnota mieszkańców. Uczeń:

- 1) przedstawia podstawowe informacje o swojej gminie, wydarzenia i postaci z jej dziejów;
- 2) wymienia najważniejsze zadania samorządu gminnego i wykazuje, jak odnosi się to do jego codziennego życia;
- 3) przedstawia sposób wybierania i działania władz gminy, w tym podejmowania decyzji w sprawie budżetu;
- 4) nawiązuje kontakt z lokalnymi instytucjami publicznymi i organizacjami pozarządowymi oraz podejmuje współpracę z jedną z nich (w miarę swoich możliwości);
- 5) pisze podanie, krótki list w sprawie publicznej i wypełnia prosty druk urzędowy;
- 6) odwiedza urząd gminy i dowiaduje się, w jakim wydziale można załatwić wybrane sprawy.

18. Samorząd powiatowy i wojewódzki. Uczeń:

- 1) przedstawia sposób wybierania samorządu powiatowego i wojewódzkiego oraz ich przykładowe zadania;

- 2) porównuje – na wybranych przykładach – zakres działania samorządu wojewódzkiego z zakresem działania wojewody;
- 3) przygotowuje plakat, folder, stronę internetową lub inny materiał promujący gminę, okolicę lub region.

19. Relacje Polski z innymi państwami. Uczeń:

- 1) przedstawia najważniejsze kierunki polskiej polityki zagranicznej (stosunki z państwami Unii Europejskiej i Stanami Zjednoczonymi, relacje z sąsiadami);
- 2) charakteryzuje politykę obronną Polski; członkostwo w NATO, udział w międzynarodowych misjach pokojowych i operacjach militarnych;
- 3) przedstawia relacje Polski z wybranym państwem na podstawie samodzielnie zebranych informacji;
- 4) wyjaśnia, czym się zajmują ambasady i konsulaty.

20. Integracja europejska. Uczeń:

- 1) przedstawia cele i etapy integracji europejskiej (traktaty rzymskie, traktaty z Maastricht, Nicei, Lizbony);
- 2) wyjaśnia, czym zajmują się najważniejsze instytucje Unii Europejskiej (Rada Europejska, Rada Unii Europejskiej, Parlament Europejski, Komisja Europejska);
- 3) wyjaśnia, jak w Unii Europejskiej realizowane są zasady pomocniczości i solidarności;
- 4) wyjaśnia, skąd pochodzą środki finansowe w budżecie unijnym i na co są przeznaczane;
- 5) wskazuje na mapie członków Unii Europejskiej i uzasadnia swoją opinię na temat jej dalszej integracji i rozszerzania;

21. Polska w Unii Europejskiej. Uczeń:

- 1) przedstawia prawa i obowiązki wynikające z posiadania obywatelstwa Unii Europejskiej;
- 2) wyszukuje informacje na temat korzystania ze środków unijnych przez polskich obywateli, przedsiębiorstwa i instytucje;
- 3) formułuje i uzasadnia własne zdanie na temat korzyści, jakie niesie ze sobą członkostwo w Unii Europejskiej, odwołując się do przykładów z własnego otoczenia i całego kraju.

22. Współpraca i konflikty międzynarodowe. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, czym zajmuje się ONZ, jej najważniejsze organy (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa, Sekretarz Generalny) i wybrane organizacje międzynarodowe;
- 2) wskazuje na mapie miejsca najważniejszych konfliktów międzynarodowych; omawia przebieg i próby rozwiązania jednego z nich.

23. Problemy współczesnego świata. Uczeń:

- 1) porównuje sytuację w państwach globalnego Południa i globalnej Północy i wyjaśnia na przykładach, na czym polega ich współzależność;
- 2) uzasadnia potrzebę pomocy humanitarnej i angażuje się (na miarę swoich możliwości) w działania instytucji (także pozarządowych), które ją prowadzą;
- 3) wyjaśnia, odwołując się do przykładów, na czym polega globalizacja w sferze kultury, gospodarki i polityki; ocenia jej skutki;
- 4) rozważa, jak jego zachowania mogą wpływać na życie innych ludzi na świecie (np. oszczędzanie wody i energii, przemyślane zakupy);
- 5) ocenia sytuację imigrantów i uchodźców we współczesnym świecie;
- 6) wyjaśnia, co to jest terroryzm i w jaki sposób próbuje się go zwalczać.

24. Praca i przedsiębiorczość. Uczeń:

- 1) wyjaśnia na przykładach z życia własnej rodziny, miejscowości i całego kraju, w jaki sposób praca i przedsiębiorczość pomagają w zaspokajaniu potrzeb ekonomicznych;
- 2) przedstawia cechy i umiejętności człowieka przedsiębiorczego; bierze udział w przedsięwzięciach społecznych, które pozwalają je rozwinąć;
- 3) stosuje w praktyce podstawowe zasady organizacji pracy (ustalenie celu, planowanie, podział zadań, harmonogram, ocena efektów).

29. Przedsiębiorstwo i działalność gospodarcza. Uczeń:

- 1) wyjaśnia, na czym polega prowadzenie indywidualnej działalności gospodarczej;
- 2) wyjaśnia, jak działa przedsiębiorstwo, i oblicza na prostym przykładzie przychód, koszty, dochód i zysk;
- 3) wskazuje główne elementy działań marketingowych (produkt, cena, miejsce, promocja) i wyjaśnia na przykładach ich znaczenie dla przedsiębiorstwa i konsumentów;
- 4) przedstawia główne prawa i obowiązki pracownika; wyjaśnia, czemu służą ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

30. Wybór szkoły i zawodu. Uczeń:

- 1) planuje dalszą edukację (w tym wybór szkoły ponadgimnazjalnej), uwzględniając własne preferencje i predyspozycje;
- 2) wyszukuje informacje o możliwościach zatrudnienia na lokalnym, regionalnym i krajowym rynku pracy (urzędy pracy, ogłoszenia, Internet);
- 3) sporządza życiorys i list motywacyjny;
- 4) wskazuje główne przyczyny bezrobocia w swojej miejscowości, regionie i Polsce; ocenia jego skutki.

31. Etyka w życiu gospodarczym. Uczeń:

- 1) przedstawia zasady etyczne, którymi powinni się kierować pracownicy i pracodawcy; wyjaśnia, na czym polega społeczna odpowiedzialność biznesu;
- 2) podaje przykłady zjawisk z szarej strefy w gospodarce i poddaje je ocenie;
- 3) wyjaśnia mechanizm korupcji i ocenia skutki tego zjawiska dla gospodarki.

W nauczaniu dwujęzycznym nie używa się języka angielskiego do omawiania zagadnień związanych z tematyką społeczną, ekonomiczną i polityczną Polski.